

de voorzitter van Provinciale Staten
p/a Statengriffie

onderwerp
Informatie bijeenkomst stand
van zaken project Thermphos

kenmerk
16016266

uw kenmerk

behandeld door
L.J. Schipper
(0118) 63 1607

verzonden
21 oktober 2016

21 OKT. 2016

Geachte voorzitter,

Per brief van 11 oktober jl. hebben wij aangegeven Provinciale Staten te willen informeren inzake de stand van zaken van het project Thermphos. In overleg met de afdeling Statengriffie is afgesproken om uw Staten te informeren in een extra bijeenkomst van de commissie Bestuur op **vrijdag 21 oktober van 14.00 tot 15.30 uur**.

Tijdens deze bijeenkomst zullen gedeputeerde De Bat, de bestuurder van Van Citters Beheer en een vertegenwoordiger van aannemingscombinatie DS een toelichting geven over de stand van zaken van het project Thermphos.

Ter voorbereiding op deze commissievergadering willen wij u graag bijgevoegde notitie doen toekomen over de stand van zaken over het project Thermphos.

Kern van de notitie is dat er op 20 oktober jl. overleg is gevoerd tussen de aannemer en VCB, inclusief de Raad van Commissarissen. Dit overleg heeft niet geleid tot een concrete oplossing. In het gesprek met de aannemer is naar voren gekomen dat de aannemer geen plan heeft voor de afronding van de werkzaamheden van de 1^e fase. De aannemer heeft ook aangegeven zich te oriënteren op andere aanpakken (afvoer, chemische aanpak). De aannemer heeft aangegeven de oplossing te zien in een combinatie van fase 1 en fase 2 van de sanering. Dit zal worden opgenomen in een plan wat voor 15-12-2016 beschikbaar moet komen.

Er zijn wel vervolgsafspraken gemaakt om te komen tot dit plan. De volgende concrete afspraken zijn in genoemd overleg gemaakt.

- Per heden worden op operationeel- en managementniveau organisatorische aanpassingen doorgevoerd binnen de organisaties van de aannemer en VCB
- VCB en de aannemer dienen voor 15-12-2016 een plan in bij de Raad van Commissarissen om te komen tot de afronding van de werkzaamheden voor fase 1, inclusief een financiële raming voor deze afronding
- VCB stelt een overzicht samen voor een financiële raming van de beheerskosten als besloten wordt de werkzaamheden stil te leggen c.q. op te schorten.
- De Provincie treedt in overleg met het Rijk om de hulpvraag te stellen omdat het project de mogelijkheden van de Provincie overstijgt.

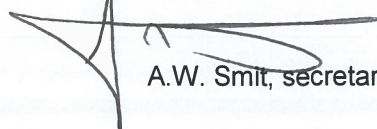
In de commissievergadering Bestuur van vandaag (21 oktober) zal door ons college nadere uitleg worden verstrekt.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten,

drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Stand van zaken project Thermphos

21 oktober 2016

Thermphos International B.V. (verder Thermphos) heeft op 24 september 2012 surseance van betaling gevraagd en gekregen. Op 12 november heeft de bewindvoerder aangekondigd dat faillissement zal worden aangevraagd. Het faillissement is volgens Thermphos het gevolg van dumping van fosfor op de Europese markt door Kazachstan. Thermphos is een belangrijke werkgever en dan de enige Fosfor producent in Europa. De Provincie heeft zich op dat moment sterk gemaakt voor een doorstart en het behoud van (een deel van de) banen. De Provincie had door een ander faillissement in de regio ervaring met een mobiliteitscentrum. Uiteraard had de Provincie ook de reguliere taken voor de milieuvergunningen en veiligheid.

Eerste poging doorstart

De 1e fase van het project Thermphos stond in het teken van de gehele doorstart van de onderneming, inclusief de dochterbedrijven. Deze doorstart is niet gelukt (januari 2013). Dochterbedrijven van Thermphos zijn verkocht door de curator en de boedel bedraagt op dat moment ongeveer € 61 miljoen.

Er wordt een overleg groep gevormd van het Ministerie van Economische Zaken (verder EZ), Provincie Zeeland en Zeeland Seaports (verder ZSP) (grondeigenaar). Verder is een expertgroep Milieu- en veiligheidsrisico's gevormd onder leiding van de Provincie Zeeland, met als doel het maken van een Plan van Aanpak Milieu- en Veiligheidsrisico's. In de expertgroep participeren experts van EZ (Kernenergie-wet), ZSP (terrein en installaties) en Provincie (Wabo). Ex-Thermphos medewerkers verstrekken (inhoudelijke/technische) input.

Tweede poging doorstart

Door de ministeries van EZ, I&M en de Provincie Zeeland wordt opdracht gegeven onderzoek te doen naar een groene fosfor route voor de vestiging Vlissingen van Thermphos. In juli 2013 wordt een Letter of Intent (LOI) gesloten tussen EZ, Provincie Zeeland, ZSP en Kalogeo (Oostenrijks bedrijf). In deze LOI zijn de voorwaarden opgenomen waaronder er een groene doorstart kan plaatsvinden en wordt de deadline om te komen tot een daadwerkelijke groene doorstart gesteld op 15 september 2013. Toen bleek dat er geen economisch haalbare businesscase te realiseren was. Tijdens de periode van onderzoek naar de doorstart hebben de curatoren bedongen dat de instandhoudingskosten worden vergoed door Rijk en Provincie, omdat er door het onderzoek vertraging optreedt in de afhandeling van de boedel. Daarover zijn afspraken gemaakt tussen curatoren, Rijk en Provincie.

Vorbereiding sanering

Na het mislukken van de groene doorstart rest er geen andere optie dan saneren. Daarvoor zijn twee opties. Handhaven op basis van de milieuwetgeving of trachten een overeenkomst met alle betrokkenen te bereiken om te gaan saneren. Dit uiteraard bezien in de context van de beheerskosten van destijds ruim € 0,8 miljoen per maand.

Bij de sanering zijn drie overheden betrokken, de Provincie als bevoegd orgaan voor de Omgevingsvergunningen, het Rijk als bevoegd orgaan voor de Kernenergiewet en ZSP als eigenaar van de gronden, ieder met de eigen rechten en plichten. Vanaf begin 2013 is er door deze partijen (in wisselende intensiteit) samen opgetrokken om de zaak in juiste banen te leiden. Na het mislukken van de doorstart kiest het ministerie hierin helaas, vanuit juridische optiek, een andere positie.

In de tussentijd speelt de juridische vraag of milieuschuld kwalificeert als boedelschuld. Bestuursrechtelijk gezien is in alle handhavingszaken geoordeeld dat milieuschuld boedelschuld is, maar civielrechtelijk ligt dat complexer. De Hoge Raad heeft recent in een arrest nieuwe criteria gegeven, maar die geven nog steeds stof tot discussie.

In maart 2014 is er een uitspraak van de rechter, waarbij schuldeisers overwinning claimen en met uitspraak in de hand in een kort geding verbod op sluiten deal curatoren – Provincie – ZSP eisen. Het kort geding wordt vanwege de procedure in het voordeel van eisders beslecht, zonder inhoudelijke uitspraak. Die uitspraak blokkeert de totstandkoming van de deal. Ondertussen lopen de beheerskosten maar door. In september 2014 volgt in de hoofdzaak de inhoudelijke uitspraak dat de deal redelijk is en kan worden afgesloten.

Overeenkomst eerste fase sanering

Uiteindelijk is in oktober 2014 de deal gesloten tussen curatoren, de Provincie Zeeland en ZSP. Het Rijk doet daarin zoals gezegd niet mee. Tijdens de onderhandelingen om te komen tot de deal, hebben curatoren opdracht gegeven aan een adviesbureau een aanbesteding voor de sanering van de fabriek en het terrein voor te bereiden. In mei 2014 is het resultaat van deze aanbesteding bekend. In rapporten, schattingen, benaderingen en aanbesteding variëren de saneringskosten tussen de € 45 en € 100 miljoen. Het expertrapport komt uit op een bedrag van ruim € 70 miljoen. De aanbesteding komt uit op een bedrag van ruim € 70 miljoen. Onderhandelingen met de aannemingscombinatie hebben ertoe geleid dat er een opdracht kan worden verstrekt van € 35 miljoen voor het zo veilig mogelijk maken van de Thermphos site, zijnde fase 1 van de sanering. Dit houdt in het opruimen van de fosfor en het (bereikbare) radioactieve materiaal. Uit de boedel is een bedrag van € 35 miljoen beschikbaar gekomen voor de fase 1 veiligstelling van het Thermphos terrein.

Na afronding van de 1^e fase is de site 'fosforvrij'. Dit betekent, dat alle fosfor uit de binnen de Turnkey Overeenkomst (TKO) opgenomen systemen en/of objecten is verwijderd en verwerkt. Hiermee is de kans op actieve spontane ontbranding volledig geweken en de omgevings- en siteveiligheid op het vlak van fosforbrand zonder tussenkomst van een beheersorganisatie geborgd.

Zoals vermeld heeft in 2014 een aanbesteding plaatsgevonden door curatoren voor de eerste fase, waarbij een saneringsopdracht voor de veiligstelling van het terrein is verstrekt aan Decontamination Services B.V. Deze saneringsopdracht is verstrekt in de vorm van een Turnkey Overeenkomst, d.w.z. een vast bedrag waarbij risico's bij de aannemer zijn ondergebracht.

Ten behoeve van de begeleiding/toezicht van de sanering heeft ZSP een dochtermaatschappij opgericht: Van Citters Beheer B.V. (VCB). VCB is de projectorganisatie die 'toezicht' houdt op de uitvoering van de werkzaamheden. ZSP is enig aandeelhouder en de Provincie is lid van de Raad van Commissarissen. De curatoren hebben de opdracht (TKO) overgedragen aan Van Citters Beheer.

Financiën voor de 1^e fase van de sanering

In totaal is er voor de 1^e fase van de sanering een bedrag beschikbaar van € 41 miljoen. Dit is als volgt verdeeld:

Turnkey Overeenkomst	€ 21.500.000,--	(bijdrage uit de boedel - € 35 miljoen)
Beheerskosten	- 10.000.000,--	idem
Onvoorzien	- 3.500.000,--	idem
Organisatiekosten VCB	- 3.000.000,--	(autonome middelen Provincie)
Bijdrage I&M	- 3.000.000,--	
Totaal	€ 41.000.000,--	

2e fase sanering

Na afronding van de 1^e fase zal de vervolgsanering door ZSP moeten worden uitgevoerd. Dit betreft een sanering zodanig dat het terrein weer beschikbaar komt voor industriële doeleinden. Hieronder valt ook de verwijdering van de ovens, inclusief radioactieve bronnen en radioactieve reststoffen vanuit de 1^e fase. De vergunningsvoorwaarden op grond van de kernenergiewet zullen qua tijdspad en kosten hiervoor leidend worden.

ZSP wil de kosten van deze fase dekken door de revenuen van de heruitgifte van de gronden. Het meest ideale scenario is dat de 2^e fase direct achter de 1^e fase compleet kan worden uitgevoerd. Dit vergt echter een grote investering, waarbij het nog onzeker is of alle gronden uitgifbaar zijn. In de businesscase van ZSP is daarom een termijn van 20 tot 30 jaar opgenomen, waarbij achtereenvolgens delen van het terrein uitgiftegereed worden gemaakt c.q. de sanering in delen wordt uitgevoerd. De business-case is in elk scenario op zijn best budget neutraal, dat wil zeggen dat maximaal de kosten kunnen worden gedekt uit de opbrengsten.

Om het ideale scenario te kunnen uitvoeren kan er gedacht worden aan een garantstelling (van rijkszijde) of het beschikbaar stellen van middelen, zodat een eerste aanvang met de werkzaamheden direct aansluitend aan de 1^e fase kunnen worden genomen.

Rolverdeling provincie Zeeland en ZSP

Tussen de Provincie Zeeland en ZSP is een separate overeenkomst gesloten over de sanering van het Thermphos terrein. Deze is tegelijkertijd met het sluiten van de overeenkomst met curatoren gesloten. Deze overeenkomst strekt ertoe om met de bijdrage van curatoren van € 35 miljoen en met mogelijk een additionele bijdrage van de Staat aan de Provincie van € 3 miljoen tot een zodanige sanering van het bedrijfsterrein van Thermphos in Vlissingen te komen, dat een toestand wordt bereikt die zo veilig mogelijk is en blijft voldoen aan de toepasselijke bestuursrechtelijke milieuvorschriften. Partijen beogen deze toestand te bereiken door realisering van de activiteiten uit de aannemingsovereenkomst welke door curatoren zal worden gesloten inclusief eventueel meerwerk voortvloeiend uit deze aannemings-overeenkomst (*artikeltekst uit overeenkomst ZSP -Provincie*).

Voorts strekt deze overeenkomst er toe om weer te geven welke afspraken tussen Partijen geleden ten aanzien van mogelijk vervolgsanering na de sanering als bedoeld in het hiervoor gestelde. De overeenkomst is onder meer gesloten vanuit de optiek van de verantwoordelijkheid van de Provincie voor het toezicht op en de nakoming van een gedeelte van de toepasselijke milieuvorschriften en de handhaving daarop.

In de overeenkomst is geregeld dat de Provincie Zeeland zich garant stelt voor de meerkosten voor het veiligstellen van het Thermphos terrein in het geval dat de bijdrage door de curatoren uit de boedel onvoldoende is en voor de kosten van de organisatie van begeleiding en toezicht (VCB). Tussen ZSP en de Provincie is een discussie ontstaan over de werkzaamheden die wel of niet tot de 1^e fase (zo veilig mogelijk) behoren, met name voor wat betreft de ontmanteling van de fosforovens.

Uitvoeringsfase

In oktober 2014 is de eerste fase van de sanering daadwerkelijk gestart. Omdat de verwijdering en verwerking van het fosfor is een complex en innovatief proces is, waarbij niet voorziene zaken kunnen optreden, is vanaf het begin door de RvC en VCB nauw toezicht gehouden op de aannemer en uitvoering. Dit heeft geleid tot onder meer een splitsing binnen de aannemingscombinatie, een wijziging in de organisatie- en managementstructuur bij de aannemer en voorts is op verzoek van de aannemer en VCB een extern deskundige gevraagd om een voorstel te doen voor een zogenaamde 'schoonschip actie'. Dit rapport is in april 2016 afgerond, maar is niet geheel opgevolgd. Het niet opvolgen had met name met de financiële kant te maken. Desondanks is de in de TKO de geplande einddatum van de werkzaamheden, gesteld op 9 mei 2016, niet gehaald. Op die datum was de aannemer, door diverse technische, vergunningtechnische (Wabo en KEW) en operationele oorzaken, nog bezig met de inregelperiode voor de daadwerkelijke verbranding van het fosforslik. De verwerking van het fosforslik gebeurt via voorbereiding in een filterpers (scheiding zuivere fosfor) en verbranding in een calciner (verbrandingsoven). Hoewel de gekozen methodiek ook volgens externe (buitenlandse) deskundigen de best mogelijke is, ligt het tempo waarin de verwerking vordert veel lager dan verwacht. Op dit moment is slechts 22% van het slib verwerkt.

Een nieuwe einddatum kan nog niet worden aangegeven.

De beheerskosten blijven zonder afronding van de 1^e fase doorlopen.

Per 1 oktober is in de directie van VCB een wisseling geweest. De heer Vrijdag is per die datum benoemd in de functie van operationeel directeur van VCB. Het doel is om op deze wijze gezamenlijk een oplossing te creëren.

Stand van zaken op dit moment

De Provincie heeft, zoals vermeld, financieel gezien een aantal garanties verstrekt voor het veiligstellen van het Thermphos-terrein:

- de zogenaamde (overige) operationele kosten van VCB draagt de Provincie Zeeland tot einde van de uitvoering van de huidige opdracht;
- daarnaast draagt de Provincie de kosten voor eventueel meerwerk en meerkosten vanuit de aannemingsovereenkomst.

Budget ontoereikend

De liquiditeitsprognose van VCB van september 2016 laat zien dat het budget van € 41 miljoen ontoereikend is voor de sanering en de operationele kosten van VCB. De verwachting is nu dat het totaal beschikbare budget eind oktober is uitgeput. In de planning van de uitputting van de financiën was opgenomen dat de beheerskosten in de loop van het project afgebouwd worden. Deze lopen nu nog steeds in volle omvang door tot het fosforvrij moment. Na 31 oktober 2016 ligt het financiële risico bij de Provincie. De kosten voor de het beheer van de site bedragen maandelijks ruim € 0,7 miljoen. De meest

recente informatie is dat er op dit moment geen planning op te stellen is wanneer de werkzaamheden voor de 1^e fase zijn afgerond.

Verder heeft de aannemer nog een aantal claims ingediend voor meerwerk. Vooral de claim voor de verwijdering van (vrije) asbest betreft een fors bedrag van € 5 miljoen.

De risico's waarmee de Provincie zich nu geconfronteerd ziet, zijn:

1. Er is nog geen zicht op de afronding van fase 1 en de kosten die daarmee gemoeid zijn; de Provincie heeft zich wel voor deze kosten garant gesteld.
2. Er liggen verzoeken voor meerwerk.
3. In ieder geval lopen de beheerskosten van € 0,7 miljoen per maand onverminderd door.

Vervolgafspraken

Op 20 oktober 2016 is overleg gevoerd tussen de aannemer en VCB, inclusief de Raad van Commissarissen. Dit overleg heeft niet geleid tot een concrete oplossing. In het gesprek met de aannemer is naar voren gekomen dat de aannemer geen plan heeft voor de afronding van de werkzaamheden voor de 1^e fase. De aannemer heeft ook aangegeven zich te oriënteren op andere aanpakken (afvoer, chemische aanpak). De aannemer ziet de oplossing in een combinatie van fase 1 en fase 2. Dit zal worden opgenomen in het plan wat voor 15-12-2016 beschikbaar moet komen.

Er zijn wel vervolgafspraken gemaakt om te komen tot een plan. De volgende concrete afspraken zijn in dit overleg gemaakt:

- Per heden worden op operationeel- en managementniveau organisatorische aanpassingen doorgevoerd binnen de organisaties van de aannemer en VCB.
- VCB en de aannemer dienen voor 15-12-2016 een plan in bij de Raad van Commissarissen om te komen tot de afronding van de werkzaamheden voor de 1^e fase, inclusief een financiële raming voor deze afronding.
- VCB stelt een overzicht samen voor een financiële raming van de beheerskosten als besloten wordt de werkzaamheden stil te leggen c.q. op te schorten.
- De Provincie treedt in overleg met het Rijk om de hulpvraag te stellen omdat het project de mogelijkheden van de Provincie overstijgt.